V
B J
C
15027
III

1/2 pd7

S E J M   C Z T E R O L E T N I.

Mowy zawarte w tomie III. 1788-1792.

Rok 1788.

~~xxxBarnowiczxMichałxxnrxx28xdxx2xXxx~~

1. Jordan Jan. Głos... 2.XI. nr. 6.
2. Karśnicki Ludwik, Głos...3.XI. nr.4.
3. Krasiński Jan, Mowa... 10.XII. nr. 7.
4. Mniszech Michał Wandalin, Głos... 27.X. nr 3.
5. Suchodolski Wojciech, Mowa... 11.XI. nr. 5.
6. Stanisław August, Mowa... 7.X. nr. 2.

Rok 1789.

1. Bernowicz Michał, Mowa... 2.X. nr.28.
2. Butrymowicz Mateusz, Głos...7.III. nr.16.
3. Czacki Michał, Mowa... 26.II. nr.12.
4. Krasiński Adam bp., Głos...18.VIII. nr.25.
5. Kublicki Stanisław, Przymówienie się...16.IV. nr. 21.
6. " " " ...28.IX. nr. 27.
7 " " " ...15.XII. nr. 30
8. Mniszech Michał Wandalin, Głos...29.I. nr. 10.
9. Morski Onufry, Głos... 3.VIII. i 6.VIII. nr. 24.
10. Moszyński Fryderyk Józef, Głos... 9.III. nr. 17.
11. Potocki Ignacy, Głos... 10.XII. nr. 29.
12. Radziszewski Michał, Głos...26.II. nr. 13
13. Rożnowski Antoni, Głos...17.III. nr. 18.
14. Stanisław August, Głos...7.IX. nr. 26.
15. Strasz Michał, Głos... 3.IV. nr. 20.
16. Suchodolski Wojciech, Mowa... 5.VI. nr. 22.
17. " " ,Mowa...17.VII. nr. 23.

~~18. Świętosławski Wojciech, G~~

ł

18. Swiętosławski Wojciech, Głos... 3.III. nr. 15.

19. Szembek Krzysztof bp., Głos...19.I. nr. 9.

20. " " " , Głos... 27.II. nr. 14.

21. Walicki Bazyli, Mowa...8.I. nr. 8.

22. Wawrzecki Tomasz, Głos...20.II.nr.11.

23. Zeleński,Franciszek, Mowa...26.III.nr.19.

Rok 1790.

1. Dłuski Sebastyan, Głos...2.IV. nr.1.

2. Kościałkowski Tadeusz, Mowa...26.IV. nr.32.

3. Krasiński Adam bp., Mowa...7.V. nr.33.

4. Mostowski Tadeusz, Podziękowanie...13.XII.nr.36.

5. Pągowski Józef, Mowa...20.XII. nr. 35.

6. Rzyszczewski Adam,mGłos...10.V. nr.34.

7. Wybranowski Ignacy, Mowa...30.III. nr.31.

Rok 1791.

1. Chojecki Jan, Głos... 15.IX. nr. 41.

2. Czacki Michał, Głos... 24.XI. nr.47.

3. Dłuski Tomasz, Mowa...20.I. nr.37.

4. Hryniewiecki Kajetan, Mowa...14.XI. nr.45.

5. Moszyński Fryderyk Józef, Głos...23.IX. nr.43

6. " " " , Głos...26.IX.nr.44.

7. Sokołowski Serafin, Odwołanie się...4.IV. 38.

8. Stanisław August, Głos... 13.XII. nr. 48

9. Suchorzewski Jan, Głos... 3.V. nr.40

10. Swiętosławski Wojciech, Głos...15.IX. nr.42.
11. Witosławski Józef, Głos... 22.XI. nr 46.
12. Zakrzewski Ignacy, Mowa...3.V. nr.39.

Rok 1792.

~~1. Stanisław August, Głosy... 27.I.49.~~

Hist. pol. 8426.
1195.
8006
BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS
3
Z DUPLIKATÓW

GŁOS
JASNIE WIELMOZNEGO
MICHAŁA WANDALINA
MNISZCHA
MARSZAŁKA WIELKIEGO KORONNEGO
MIANY
W STANACH SKONFEDEROWANYCH RZECZYPOSPOLITEY

Dnia 27. Października 1788.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY
PRZESWIETNE RZPLTEY SKONFEDEROWANE STANY

GDYM podpisał Akt Konfederacyi Generalney Oboyga Narodow, wziąłem iego warunki za prawidło Obrad Naszych; sądziłem, iż to Nam czynić należy, co w Nim czynić oświadczyliśmy. Ufałem, iż obostrzone ulepszenia, żądaną w skutkach przyniosą korzyść. Zaięty tą myślą, zasilony tą nadzieią, mowić co mi się zdaie, y iak mi się zdaie, mam za powinność.

Porządnie radzić, iest iedno, co bespiecznie radzić; Baczne Prześwietne Skonfederowane Stany, wzor ten y w teraźnieyszych wystawnią Obradach. Niewidzę zaiste w rozróżnionych choć zdaniach, iak chęć połączoną dobra, niewidzę iak zamysł stały bespieczeństwa, niewidzę iak otuchę chlubną sławy Narodu: iedne wszak Obywatelstwo, iedne hasło, iedne cele Nas wszystkich wiążą.

Jeżeli duch Woyskowy bywał wrodzoną cechą każdego Polaka, w szczegulności, niemniey duch Cywilny, duch baczności,

duch

8006. Hist.

duch rozwagi bywał cechą Rządu w powſzechności. Starała ſię zawſze Rzplta utrzymywać wolność ſwoią Cywilną, a zabeſpieczaiąc Woyſkową potęgę, od Władzy Krolow Dziedzicznych, toż Woyſko uſiłowała ścieśnić w obrębach takich, aby iey ſłużąc, ni ciężkim, ni groźnym, ni oddzielnym dla niey nigdy ſtać ſię niemogło.

Troſkliwość tę Narodu względem Krolow ſwoich, świadczą uſtawy, od czaſow obranego Henryka, y naſtępne, waruiące, aby Krolowie ſamowładnie Woyſka zbierać, ani go utrzymywać, ani na Woyny prowadzić, bez wiedzy, dozwolenia y wyroku Stanów Cywilnych, to ieſt Senatu y Szlachty na Seym zgromadzonych, nie mieli mocy,

Troſkliwość tę Rzpltey względem Woyſka, okazuią wielorakie uchwały w potrzebnych podatkach, na zaciągi y utrzymywanie ſił Woyſkowych naſtąpione, a wybor, kwotę y rozkład tychże nakładów, iak nayuroczyściey przy ſobie, to ieſt Władzy Cywilney zoſtawuiące.

Troſkliwość tę względem Cywilności dowodzi Seym Unionis, kiedy zgromadzenie wtedy Senatu Prawem oſtrzeżone, chciał mieć tylko z ſamych Oſób Cywilnych złożone; kiedy poźnieyſze wyroki, nayoſtrzey obowiązały Woyſkowo ſłużących, do pełnenia ſwoich powinności, do nieuchylenia ſię od nich, y do nie znaydowania ſię nawet na mieyſcach Elekcyi Krolów: kiedy w czaſie Bezkrólewia po śmierci Stefana, częś znaczna Senatu y Szlachty, Cywilne Oſoby do władania Woyſkiem, wyznaczyć pragnęła: kiedy pod Królami Zygmuntem III. Władyſławem IV. Janem Kazimierzem, Janem III. y Auguſtem II. w czaſach nawet Woiennych y naywięcey wſparcia Oręża potrzebuiących, Rzplta wybierała è gremio sui na Seymach, Kommiſſarzów pure Cywilnych, aby Ci przy Oſobie Krola na czele Woyſka będącego, czy przy Oſobach Hetmanów ſkładali Radę Woienną, y decyzye potrzebne dawali.

Popieraią wſzak tę ciągłą baczność Przodków naſzych liczne Prawa, o nie mieſzaniu ſię Woyſkowych w żadne Obrady Cywilnę, o nakazanym znieſieniu ſię Wodzow z Senatem w czaſie Bezkrólewia, a ze Skarbem zawſze co do Zołdu, y inne podobne Prawa, Nam Seymuiącym wiadome.

Z tych wſzyſtkich przytoczonych Urządzeń, czeſto iednak zerwanych przewagą mocy Woyſkowey, częſto nadwątlonych iuż to związkami oddzielnemi, iuż Rokoſzami, iuż ucіſkiem Obywatelów; z tych, mówię, przykładów dzieiów Oyczyſtych okazuie ſię, iż lubo walczył czaſami Stan Cywilny, z ſiłą zbroyną, iednak, miał zawſze w zamiarze, przepiſywać Iey Prawa podległości, zawſze miał za cel poſtawić ſiebie, Zarządzaiącym; inaczey w wolnym Narodzie myślеć niemożna było, inaczey y dziś myśleć nie należy.

W tym to pewnie zamiarze na Seymie oſtatnim Convocationis ſtaneła Kommiſſya Woienna, z Oſòb Cywilnych y Woyſkowych wyznaczonych: lecz kiedy y ta uſtawa okazała ſię poźniey być niedoſtateczną, powierzyły Stany dozor y zarządzenie

dzenie tego Woyſka Cywilney Zwierzchności, mieyſce ſwoie między Seymem a Seymem zaſtępuiącey.

Tu dopiero, Królu Nayiaśnieyſzy, Prześwietne Skonſederowane Stany, otwiera ſię pora ulepſzeń, poprawy y określenia części ſzczegulney tey Zwierzchności ; raz względem Oſob mieścić ſię w niey maiących, których wybor, gdy przez Naròd naſtąpi, zauſanie Narodu za ſobą pociągaćby powinien; powtore, względem potrzebnego związku Rządu Woyſkowego, z Rządem Cywilnym; A któż przez ten związek nierozumie należną Cywilney, a pierwſzey z Prawa Magiſtraturze dependencyą. Nie zowię zaiſte dependencyą powierzchowny obrządek przeſyłania wiadomości, że ieſt Woyſko, iakie y gdzie; nie zowię władzę nigdy, day Boże nie użytą, zapozywania kogożkolwiek na Sądy Seymowe; lub w zdarzeniach nieprzeyrzanych, które Nam, bodayby niegroźnemi ſię ſtały, Prawo zwoływania Seymów Extraordynaryinych; lecz w ſkładzie porządku, wſpoieniu części iednego ciała, w ogniwach rządowego łańcucha życzyć, inaczey niemogę, radzić inaczey niepowinienem, iak aby nietylko Raporta wſzyſtkich Dywizyi Woyſka przez Zwierzchnią Władzę Woienną, Radzie in pleno przeſyłane zoſtały, ale aby Lokacye, przechody, Obozy, zawſze za wyraźnym Wyrokiem Rady, gdzie, na iaki czas, y na iaki koniec, udziałane były, zgoła, aby karność Woyſka, użycie Woyſka, dozor wyżſzy Woyſka, aby, mówię, w tym podległość, w ulepſzyć ſię maiącey Woyſkowey Zwierzchności, od Rady Nieuſtaiącey, pod Przewodnictwem Kròla Obywatela oznaczoną zoſtała.

Te uwagi moie tym czyſtſzym zauſaniem poruczam W. K. Mcj P. M. Miłł: y Prześwietnym Skonſederowanym Rzpley Stanom, iż ſą wywiązywaniem mego przekonania, iż wypływaią z wzorow Przodkow Naſzych, iż ſą duchem Kſiąg Prawodaſtwa Naſzego.

(W Drukarni Nadw: JKMci i P.K..E.N.)

SEJM
CZTEROLETNI
Mowy Ustawy
i Pisma

3

1788-91